

FYODOR MIHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI
Netočka Nezvanova

© 2006 İletişim Yayıncılık A.Ş., Dünya Klasikleri / 1. BASIM
2006-2012, İstanbul (2 baskı)

© 2014 İletişim Yayıncılık A.Ş., İletişim Klasikleri / 2. BASIM
2014-2021, İstanbul (4 baskı)

Неточка Незванова

İletişim Yayınları 1184 • İletişim Klasikleri 32

ISBN-13: 978-975-05-3621-2

© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 3. BASIM

1. Baskı 2024, İstanbul

DIZI YAYIN YÖNETMENİ Murat Belge

YAYINA HAZIRLAYANLAR Bahar Siber, Güneş Akkor, Emrah Serdan

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Edvard Munch, “Penceredeki Kız”, 1896-1898

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Beyza Altay

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

FYODOR MİHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI

Netoka Nezvanova

Неточка Незванова

RUSÇADAN ÇEVİREN *Ergin Altay*

VAROL TÜMER'İN SONSÖZÜYLE

FYODOR MIHAYLOVIÇ DOSTOYEVSKI doktor bir babanın oğlu olarak, 11 Kasım 1821'de Moskova'da doğdu. Çocukluğunu Moskova'daki Marya Hastanesi'nin bir lojmanında, zorba ve alkolik bir baba ile hasta bir anne arasında geçirdi. Küçük yaştan itibaren edebiyatla ilgilenmeye başladı ve Puşkin, Goethe, Cervantes gibi yazarlarla tanıştı. 1837'de annesini kaybetti ve ertesi yıl St. Petersburg'daki Askeri Mühendislik Okulu'na gönderildi. Babasının ani ve şüpheli ölüm haberini burada aldı. Bu kayıp üzerine bunalıma giren Dostoyevski, 1839 yılında ilk sara nöbetini geçirdi. 1844'te edebiyatla daha yakından ilgilenebilmek için askerlik mesleğinden istifa etti. 1846'da ilk romanı *İnsancıklar* yayımlandı ve edebiyat çevrelerinde büyük ilgiyle karşılandı. Ne var ki ardından gelen çalışmaları *Öteki* (1846), *Ev Sahibesi* (1847), *Beyaz Gece* (1848) aynı başarıyı sağlayamadı ve ilk romanında kendisine destek veren ünlü eleştirmen Belinski'nin alaylarına hedef oldu. Aşırı duyarlı ve sinirli bir kişiliğe sahip olan Dostoyevski bunun üzerine ruhsal çöküntü yaşayarak hastalandı. 1849'da Çar I. Nikola'nın baskıcı yönetimine karşı faaliyetlerinden dolayı tutuklandı ve ölüm cezasına çarptırıldı. İnfazın uygulanmasına dakikalar kala, cezası Sibiry'a'da dört yıl kürek mahkûmiyetine çevrildi. Hapiste okumasına izin verilen tek eser *İnci*'di. Bu süre boyunca etrafını kuşatan, horlanan ve ezilen kesimi yakından tanıma fırsatı buldu. 1854'te serbest bırakıldıktan sonra Semiapatinsk'te zorunlu kışa hizmetine gönderildi ve subaylığa kadar yükseldi. 1857'de yoksul ve dul Marya Dimitriyevna İsayeva ile kendisine mutluluk getirmeyen bir evlilik yaptı. Edebiyata dönüşü *Amca'nın Rüyası* (1859) isimli, mizah öğeleri barındıran Gogolvari öyküyle oldu. Aynı yıl yayımlandığı kısa romanı *Stepançikovo Köyü ve Sakinleri* (1859) de istediği ilgiyi görmedi. 1860'ta tefrika edilen ve toplum dışına itilmiş kişilerin anlatıldığı *Ölü Bir Evden Hatıralar* ile kendini edebiyat çevrelerine tekrar kabul ettirdi. Tolstoy ve Turgenev'in övdüğü eser Sibiry'a'daki mahkûmiyetinden derin izler taşıyordu. 1861'de ağabeyiyle birlikte *Vremya* (Zaman) adlı dergiyi çıkarmaya başladı. Bu dergide Batı karşıtı Slavcı düşüncelerini savunduğu tartışma yazıları yayımlandı. Ardından, eleştirmenlerin sert tepkilerine sebep olan fakat okur tarafından beğeniyle karşılanan *Ezilmiş ve Aşağılanmışlar* yayımlandı. Yoğun çalışma temposu nedeniyle sağlığı bozulan Dostoyevski, doktorunun tavsiyesi üzerine 1862'de hayalini kurduğu Avrupa seyahatine çıktı. Fransa, İngiltere ve İtalya'yı kapsayan bu kısa gezinin ardından, 1863'te Batı kültürünü eleştirdiği *Yaz İzlenimleri Üzerine Kış Notları*'ni kaleme aldı. Aynı yıl yayımlanan bir yazı sebebiyle dergisi kapatılınca yeniden mali krize sürüklendi. Maddi sıkıntılarından kurtulma umuduyla Almanya, Wiesbaden'e kumar oynamaya ve bir süredir ilişki yaşadığı Polina Suslova ile buluşmaya gitti. Birkaç yıl sonra yayımladığı *Kumarbaz* bu dönemde yaşadığı büyük yıkımları anlatır. 1864'te Rusya'ya döndükten sonra ağabeyiyle *Epoha* (Çağ) adında yeni bir dergi çıkardı ve *Yeraltından Notlar*'i burada tefrika etmeye başladı. Aynı yıl kansını ve ağabeyini kaybetti. Bunu izleyen on yıl boyunca, Dostoyevski art arda *Suç ve Ceza* (1866), *Kumarbaz* (1867), *Budala* (1868), *Cinler* (1872), *Delikanlı* (1875) gibi başyapıtlarını kaleme aldı. Sürekli borç baskısı altında yaşayan ve alacaklıları tarafından sıkıştırılan yazar, daha hızlı çalışmak için işe aldığı yirmi yaşındaki sekreteri Anna Grigoriyevna Snitkina'yla, kansının ölümlünden üç yıl sonra, 1867'de evlendi. Bu evlilikten doğan kızı üç aylıkken ölünce derin bir sarsıntı yaşadı ve deliliğin eşğine kadar sürüklendi. Bu dönemde yoksulluk, sara nöbetleri ve kumar tutkusuyula boğuştu. 1874'te solunum yetmezliği tedavisi için bir süreliğine Almanya'ya gitti. 1880'de Puşkin anıtının açılışında konuşma yapmak üzere Moskova'ya davet edildi; konuşması hem halk üzerinde hem de edebiyat çevrelerinde büyük yankı uyandırdı. Yazarlık hayatı boyunca işlediği önemli temaları bir araya getirdiği *Karamazov Kardeşleri* ölümüne üç ay kala tamamladı. Dostoyevski 9 Şubat 1881'de St. Petersburg'da hayatını kaybetti. Kalabaklı bir halk kitlesinin katıldığı cenaze töreninin ardından, Tikhvin Mezarlığı'na defnedildi.

İÇİNDEKİLER

ROMANA DAİR GÖRSELLER.....	7
KRONOLOJİ	11

Netočka Nezvanova

SONSÖZ / VAROL TÜMER.....	213
---------------------------	-----

ОТЕЧЕСТВЕННЫЯ ЗАПИСКИ.

УЧЕНО-ЛИТЕРАТУРНЫЙ ЖУРНАЛЪ,

ИЗДАВАЕМЫЙ

АНДРЕЕМЪ КРАЕВСКИМЪ.

Estote plures inter, quae non
vocem feris somnietis, sed talia
convocant veritatem dicentem.
Cicero.

ТОМЪ LXIV.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.

Въ типографіи И. Глазунова и Комп.

1849.

Netočka Nezvanova'nın
tefrika edildiği Oteçestvenniye
Zapiski (Vatan Yıllıkları)
dergisinin kapağı ve
ilk sayfası (1849).

НѢТОЧКА НЕЗВАНОВА.

Часть первая.

Глава.

Новая жизнь моя пошла такъ безматерию и тихо, какъ-будто бы я поселилась среди затворничковъ... Я прожила у моихъ ввечеръ, обѣдъ, или какъ бы нибудь лучше развѣ, въ домѣ были это знакомые. Исконная двухъ-трехъ-нѣтъ, которые ѣздили въѣздки, бывали у мужа Александры Михайловны, почти всегда по дѣламъ, въ нашъ домъ больше никто не являлся. Мужъ Александры Михайловны настоянно были заняты дѣлами и службою, и только изрѣдка могъ выгладывать хоть сколько-нибудь свободнаго времени, которое и дѣлалось по-ровну между семействомъ и себестою жизнью. Изначительныя связи, которыми пренебрегать было невозможно, заставляли его довольно-часто появляться въ разныхъ обществахъ. Почти всюду посылалъ жена о его помирительномъ обстоянон; но такъ-какъ она пользовалась репутаціею человека дѣловата, серьезнато, такъ-какъ онъ занималъ весьма-высокое мѣсто, а счастье и удача какъ-будто сами ловили его на дорожѣ. Даже было и больше. Къ чему всё настоянно своей сина-какое-то особенное мнѣніе далеко не отнимаю у него своей сина-казывали жонѣ его. Александры Михайловна жила въ полномъ одиночествѣ; но она какъ-будто и рада была тому. Ея тихій характеръ какъ-будто создалъ быль для затворничества. Она привязанъ была ко мнѣ всею душой, полюбила меня какъ родное дитя свое, и я, еще съ неостывшими слезами отъ разлуки

I

Babamı hiç anımsamıyorum. Ben iki yaşındayken ölmüş. Annem ikinci kez evlenmiş. Severek yaptığı bu ikinci evliliği mutlu etmemiştir onu. Babalığım müzisyendi. İlginç bir yaşayışı vardı: Ömrümde tanıdığım en tuhaf insan odur. İlk çocukluk anılarım arasında oldukça belirgin bir yer tutar. Öyle ki, onunla ilgili anılarım sonraları yaşayışım üzerine çok etki etmiştir. Öykümün anlaşılabilmesi için önce onun yaşamından başlayacağım. Anlatacaklarımın hepsini, gençliğinde babalığımın yakın arkadaşı olan ünlü kemancı B.'den öğrendim.

Babalığımın soyadı Yefimov'du. Çok varlıklı bir toprak sahibinin çiftliğinde doğmuş. Babası, yıllarca kentten kente dolaştıktan sonra bu varlıklı toprak sahibinin çiftliğine yerleşmiş, orkestrasına girmiş yoksul bir müzisyendi. Toprak sahibinin zengin bir yaşayışı vardı. Müziğe pek düşkündü. Anlatılanlara bakılırsa, ömründe köyünden çıkmamış, Moskova'ya bile gitmemiş bu adam; günün birinde ansızın Avrupa'daki bir kaplıcaya gitmeye karar vermiş. Üç dört hafta sonra dönmüş. Meğer gazetelerden ünlü bir kemancının o

kaplıcada konser vereceğini öğrenmiş... Gelirinin neredeyse tamamını yatırdığı oldukça iyi bir orkestrası vardı. Sonraları babalığım da klarnetçi olarak girdi bu orkestraya. Yirmi iki yaşındayken, çok tuhaf bir adamla tanıştı. Aynı bölgede, evinde kurduğu tiyatronun masrafları yüzünden mali durumu sarsılan zengin bir kont vardı. Bu kont, orkestrasının şefini kötü davranışları yüzünden kovmuştu. Gerçekten de sağlam pabuç değildi orkestra şefi. İşten kovulunca iyice bayağılaşmış, köy meyhanelerine dadanmış, kendini içkiye vermişti. Kimi zaman dilendiği bile oluyordu. Bölgede hiç kimse işe almaya yanaşmıyordu onu. İşte bu adamla arkadaş oldu babalığım. Tuhaf, anlaşılmaz bir ilişki vardı aralarında: Babalığımın davranışlarında arkadaşının en küçük bir kötü etkisi görülüyordu. Önceleri onun İtalyan'la görüşmesini kesinlikle yasaklayan toprak sahibi bile zamanla bu arkadaşlığa ses çıkarmaz olmuştu. Sonra birdenbire orkestra şefi ölüverdi. Bir sabah köylüler onu su arkının içinde buldular. Soruşturma açıldı. Beyin kanamasından öldüğü anlaşıldı. Eşyaları babalığıma kaldı: Buna hakkı olduğunu gösteren belgeyi –İtalyan kendi el yazısıyla hazırladığı vasiyetnamesinde vârisinin Yefimov olduğunu bildiriyordu– gereken yere sunmuştu. Miras, hâlâ iş bulabileceğini uman adamın özenle sakladığı siyah bir frakla, görünüşte basit bir kemanı. Buna itiraz eden çıkmadı kuşkusuz. Ne var ki, bir zaman sonra kontun baş kemancısı, elinde kontun bir mektubuyla toprak sahibine geldi. Kont bu mektubunda, İtalyan'dan kalan kemanı ona satmasını Yefimov'dan diliyor, bu kemanın orkestrasında çalınmasını çok istediğini bildiriyordu. Üç bin ruble vereceğini söylüyor; Yegor Yefimov'a bu alışverişi yüz yüze konuşup bir sonuca bağlamak için birkaç kez adam yolladığını, ama Yefimov'un inatla yan çizdiğini ekliyordu. Kont mektubunu şöyle bitiriyordu: “Kemanın gerçek değeri de bu kadardır zaten. Yefimov'un benden böyle kaçması

gururuma dokunuyor. Sanırım onun bu konudaki bilgisizliğinden yararlanmak istediğimi düşünüyor. Durumu lütfen anlatınız kendisine.”

Toprak sahibi hemen babalığını çağırıldı.

“Niçin satmak istemiyorsun o kemanı? Senin işine yaramaz. Üç bin ruble veriyorlar. Daha ne istiyorsun! İyi para. Daha çok veren çıkacağını sanıyorsan yanılıyorsun. Kont öyle insan değildir. Aldatmaz seni.”

Yefimov:

“Konta kendi isteğimle gitmem, dedi, ama siz buyurursanız giderim. Kemanı da satmam. Ama zorla satmamı isterse yine siz bilirsiniz.”

Böyle söyleyerek toprak sahibini en zayıf yerinden vurmuştu. Toprak sahibi, her zaman gururla, müzisyenlerine karşı nasıl davranması gerektiğini bildiğini söylerdi. Her birinin gerçek birer sanatçı olduğunu, onların sayesinde orkestrasının kontunkinden üstün olması bir yana, başkent orkestralarıyla bile boy ölçüşebileceğini eklerdi. Toprak sahibi:

“Pekâlâ,” dedi. “Kemanı satmak istemediğini, satın satmamakta özgür olduğunu bildiririm kontu. Tamam mı? Ama şunu sormak istiyorum sana: Ne yapacaksın bu kemanı? Senin müzik aracın klarnettir. Bana sat onu. Üç bin ruble vereyim.” (Neyi vardı bu kemanın, bilmem!)

Yefimov gülümsedi.

“Yok efendim, satamam. Ama emredersiniz, elbette...”

O sırada yanlarında bulunan kontun müzisyeninin, bu konuşmayı dinleyince orkestrasındaki müzisyenleri baskı altında tuttuğunu düşünebileceği için kızan toprak sahibi:

“Seni zorlayan var mı?” diye bağırdı. “Çık dışarı, terbiyesiz adam! Bir daha görmesin seni gözüm! Ben olmasaydım, doğru dürüst çalamadığın klarnetinle kim iş verirdi sana? Yanımda karnın tok, sırtın pek. Aylığını tıkr tıkr alıyorsun.

İnsan gibi yaşatıyorum seni, ama anlamıyorsun, anlamak istemiyorsun. Defol karşımdan, gözüm görmesin!”

Toprak sahibi kendinden, öfkesinden korktuğu için kızdığı adamlarını hemen uzaklaştırırdı yanından. Özellikle müzisyenlerine, kendi deyimiyle “artistlerine” karşı sert davranmak istemezdi.

Satmadı babalığım kemanı. Bu iş artık kapanmış sayılabilirdi. Gelgelelim, bir ay sonra kontun kemancısı korkunç bir şey yaptı: Bir dilekçeyle savcılığa başvurdu. Dilekçesinde İtalyan’ı babalığımın, mirasına konmak amacıyla öldürdüğünü iddia ediyor; vasiyetnamenin zorla yazdırıldığını, bu iddiasını doğrulayacak delillerinin de bulunduğunu bildiriyordu. Babalığımdan yana çıkan kontun da toprak sahibinin de sözleri kemancıyı kararından döndürmüyordu. Ölen orkestra şefinin cesedinin doktorlarca incelendiğini; belki de, onun çalması için almaya çalıştıkları bu değerli kemana sahip olamadığı için öfkeye kapıldığından, canı sıkıldığından ortaya böylesine saçma bir iddia atmış olabileceğini söylüyorlardı. Müzisyen Nuh diyor peygamber demiyor, haklı olduğuna, beyin kanamasının içkiden değil bir zehirden ileri geldiğine yemin ediyor, cesedin bir kez daha incelenmesini istiyordu. İlk bakışta bu iddia ciddi bulundu. Savcılık hemen harekete geçti. Yefimov’u tutuklayıp kent cezaevine yolladılar. Bütün ilin yakından ilgilendiği bir dava başladı. Dava çabuk sonuca bağlandı. Kemancının iddiasının bir iftira olduğu anlaşıldı. Oldukça ağır bir ceza verdiler ona. Ama kemancı dediğinden hâlâ dönmüyor, iddiasında haklı olduğunu söylüyordu. Sonunda iddiasını doğrulayacak delilinin falan olmadığını, gösterdiği delillerin tümünün uydurma olduğunu itiraf etti. Ne var ki, cesedin ikinci kez incelenip Yefimov’un suçsuz olduğu kesinlikle anlaşılınca dek zavalı orkestra şefini Yefimov’un zehirle ya da başka bir yolla öldürdüğüne bütün içtenliğiyle inanıyordu. Ama kemancı ce-

zasını çekmedi; birden menenjitte yakalandı, aklını yitirdi. Cezaevinin revirinde öldü.

Toprak sahibi bu dava sırasında son derece dürüst davran-
dı. Öz oğluymuş gibi uğraştı babalığım için. Avutmak için
cezaevinde birkaç kez ziyaretine gitti. Para verdi, sigarayı
pek sevdiğini öğrenince en iyi cinsinden sigara yolladı. Ba-
balığım temize çıkınca onun şerefine orkestra üyelerine izin
verdi. Toprak sahibi, Yefimov davasına bütün orkestrayı il-
gilendiren bir sorun gözüyle bakıyordu. Çünkü müzisyenle-
rinin davranışlarına –daha çok değilse– en azından onların
sanat yetenekleri kadar değer verirdi. Bir yıl sonra, il mer-
kezine ünlü bir Fransız kemancının geldiği, birkaç konser
vereceği duyuldu. Toprak sahibi hemen harekete geçti. Ne
pahasına olursa olsun, evinde ağırlamak istiyordu ünlü ke-
mancıyı. Şansı yaver gitti. Geleceğine söz verdi Fransız. De-
ğerli konuk için her şey hazırlanmış, konu komşu çağrılmış-
tı. Ama işler birden değişti.

Bir sabah Yefimov’un kayıplara karıştığını haber verdiler.
Aramaya koyuldular onu. Sanki yer yarılmış, içine girmiş-
ti. Orkestra diken üzerindeydi: Klarnetçi yoktu. Yefimov’un
ortadan kaybolmasından üç gün sonra toprak sahibi, Fran-
sız’dan bir mektup aldı. Daveti kabul edemeyeceğini, bun-
dan böyle evinde orkestrası olan kimseler karşısında da-
ha bir dikkatli olacağını, gerçek bir sanatçıyı, sanattan anla-
mayan bir insanın buyruğunda görmenin çok üzüntü veri-
ci olduğunu acı bir dille yazıyordu. “Örnek mi istiyorsunuz,
buyrun: Rusya’da karşılaştığım en büyük kemancı gerçek
sanatçı olan Yefimov, orkestranızda klarnet çalışıyor. Sözleri-
min ne denli doğru olduğunu göstermeye sanırım yeter bu.”

Bu mektup çok şaşırttı toprak sahibini. Yürekten üzüldü.
Nasıl? Onca iyiliğini gören Yefimov, Avrupalı bir artis-
te –Fransız kemancının düşüncesi çok önemliydi onun için–
nasıl yalan söylemişti? Vicdansızca, amansızca iftira etmişti